

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Koulutusten rakenteiden ja rahoitusmallien tulee mahdollistaa ratkaisut, jotka vastaavat erikokoisten kuntien ja erilaisten työmarkkina-alueiden tarpeisiin. Työvoiman määrän vähentyessä tarvitaan kotoutujia ja maahanmuuttoa myös pienissä kunnissa. Kotoutumisen edellytykset tulee turvata tasapuolisesti eri alueilla työvoiman saatavuuden ja elinvoimaisuuden säilyttämiseksi.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on ollut merkittävä rooli maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa, kielen oppimisessa ja integroitumisessa yhteiskuntaan. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat lisänneet koulutusmahdollisuuksia myös pienissä kunnissa ja oppilaitosten roolin poistaminen kaventaa matalan kynnyksen kielikoulutusta ja erityisesti heikommassa asemassa olevien kotoutujien kouluttautumista. Riskinä on, että koulutusmahdollisuuksien vähenemisen myötä maahanmuuttajat hakeutuvat koulutuksen perässä suuriin kaupunkeihin, mikä lisää alueellista eriarvoisuutta ja elinvoimaa.

Kunnat eivät voi enää ohjata kotoutujia vapaan sivistystyön omaehtoiseen kieli- ja yhteiskuntakoulutukseen, joka on ollut tärkeää integroitumisen kannalta. Vapaan sivistystyön roolin pienentäminen kotoutuksessa tulee hyvin todennäköisesti johtamaan kotoutuksen kustannuksien kasvuun. Vapaan sivistystyön koulutuksissa on ollut joustavuutta, josta erityisesti heikolla perusosaamisella olevat ovat hyötäneet. Aikuisten perusopetus on yleissivistävää koulutusta, mutta uudistuksessa sinne voitaisiin ohjata jatkossa vain alle 30-vuotiaita työnhakijoita, mikä kaventaa yhdenvertaista perustaitojen oppimista. Pitkäaikaistyöttömyyden riski kasvaa, kun säästötoimet kohdentuvat haavoittuvassa asemassa oleviin.

Kotoutujien määrät ja lähtötasot vaihtelevat suuresti. Koulutusten tulee olla joustavia, alueellisesti soveltuvia ja huomioida kotoutujien erilaiset tilanteet ja oppimisvalmiudet, jotka vaihtelevat, eikä kaikille ole realistista edetä samalla tahdilla tai samoja polkuja pitkin. Koulutusten kestoa on lyhennetty, mutta kielitaitotavoite on säilynyt ennallaan, mikä ei ole realistista kaikille. Kotoutujien määrät ovat toisilla alueilla pieniä, mikä tuo haasteita ryhmäkokoon ja toteutuksiin sekä lisää kustannusvaikutuksia kunnille. Myös lukutaitokoulutuksen osalta tarve vaihtelee kunnittain ja pienillä alueilla sen tarve voi olla vain muutamilla henkilöillä. Lukutaitokoulutuksen järjestäminen

työvoimakoulutuksena on haastavaa usein haavoittuvassa asemassa olevalle, pienelle kohderyhmälle, jolla on heikot tietotekniset taidot, eikä usein mahdollisuutta matkustaa kauemmas lähiopetukseen. Tarvitaan riittävää tukea, jotta uudistus ei lisää keskeytyksiä, syrjäytymistä ja pitkän aikavälin kustannuksia.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Kunnat rahoittavat työllisyysalueen toiminnan ja vastaavat kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä, mutta kotoutumisen määrärahoja vähennetään kunnilta ja poistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä koulutus. Tämä lisää kustannuksia ja alueellista eriarvoisuutta. Rahoitusta kohdistuisi jatkossa enemmän suurempiin kuntiin. Kotoutumiskoulutuksen rahoitus tulee turvata myös pienissä kunnissa, joissa kotoutujien määrä vaihtelee.

Kotoutuja-asiakkaiden ei usein ole etäisyyksien, kulkuyhteyksien ja taloudellisten seikkojen vuoksi mahdollista kulkea kauemmas koulutuksiin, eikä kaikkien taidot riitä etäopiskeluun, vaan he tarvitsevat kontaktiopetusta lähialueella. Alueellisesti joustavien toteutustapojen mahdollistaminen on erittäin tärkeää ja huomioitava rahoituksessa. Rahoituksen tulee mahdollistaa pienryhmät, osa-aikaiset ja modulaariset ratkaisut sekä työn ohessa tapahtuva kielten opiskelu. Uudistuksessa on myös huomioitava kunnille aiheutuvat lisääntyvät hallinnolliset ja hankintakustannukset sekä varmistettava, että rahoitus mahdollistaa yhdenvertaiset ja vaikuttavat palvelut eri alueilla.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Lakiuudistus lisää kotoutumiseen kannustamista sekä kotoutujan omaa vastuuta ja omaa aktiivisuutta, mikä nähdään kannatettavana. Nopeampi kotoutuminen ja kielen oppiminen tukee työvoiman saatavuutta ja alueiden elinvoimaisuutta. Tämä vaatii kuitenkin myös riittävää tukea, neuvontaa ja ohjausta kunnissa.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Alkuvaiheen palveluprosessin selkeyttäminen ja nopeuttaminen on kannatettavaa, mutta vaatii myös riittävää ohjausta ja tukea yksilöllisten palvelutarpeiden ja sujuvien palvelupolkujen osalta. Lain velvoitteita vähennetään, mutta muutos tuo kuntiin lisääntyviä kustannuksia ja palveluita joudutaan toteuttamaan vähenevän rahoituksen myötä pienemmillä resursseilla.

Muut huomiot

Kaikki kotoutujat eivät ole työnhakijana. Kunnat joutuvat entistä enemmän seuraamaan kuntaan muuttaneita maahanmuuttajia eri rekistereistä, tavoitella heitä kotoutumisen tukemiseksi ja palveluiden piiriin ohjaamiseksi.

Tavoitteena löytää ne, jotka eivät muuten hakeudu palveluiden piiriin.

Mäkihonka Mervi

Ylivieskan kaupunki - Ylivieska, Kalajoki, Nivala-työllisyysalue